

Solmaz Azay qızı Sadıqova,
*Bakı Dövlət Universitetinin Sənəd menecmenti kafedrasının baş
müəllimi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
solmaz_bdu@mail.ru*

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİ

Xülasə: *Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti zəngindir, çoxçalarlıdır. Mədəniyyət dedikdə muzeylərimiz, kitabxanalarımız, ədəbiyyatımız, folklorumuz, ana dilimiz, muğamımız, kinomuz, teatr sənətimiz, tarixi abidələrimiz, xalça sənətimiz, memarlığımız, təsviri incəsənətimiz, monumental heykəltəraşlığımız, miniatür sənətimiz və başqa sahələr göz önündə canlanır. Bu sahələrdən hər hansı biri haqqında danışanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin misilsiz xidmətlərini görürük. Milli və ümumbəşəri mədəniyyəti çox dərindən bilən xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyev mədəniyyətimizin inkişafı üçün hər zaman əzmkarlıq, fədakarlıq, təşəbbüs və yüksək təşkilatçılıq nümunəsi göstərmişdir.*

Açar sözlər: *Azərbaycan mədəniyyəti, muzeylərimiz, kitabxanalarımız, ədəbiyyatımız, folklorumuz, ana dilimiz, muğamımız, Heydər Əliyevin mədəniyyətimizə qayğısı*

Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənətinin bugünkü səviyyəyə yüksəlməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri olmuşdur. Dahi rəhbər mədəniyyəti xalqın böyük sərvəti və iftixar mənbəyi hesab edirdi. “Fəxr edirəm ki, mən Azərbaycanlıyam”, – deyən ümummilli liderimiz Heydər Əliyev haqqında söz demək hər bir azərbaycanlıda iftixar duyğusu yaradır. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti bütün sahələrdə uğurlu inkişaf yolu keçmişdir.

Ümummilli liderimiz öyrədirdi ki, mədəniyyət özündə əməkdaşlıq, müxtəlif sivilizasiyalara qarşılıqlı hörmət, mehriban qonşuluq, müxtəlif xalqlara ehtiram kimi prinsipləri ehtiva edir.

“Xalq bir çox xüsusiyyətlətilə tanınır, sayılır və dünya xalqları içərisində fərqlənir. Bu xüsusiyyətlərdən ən yüksəyi, ən böyüyü mədəniyyətdir”. Bu sözlərin müəllifi Ümummilli Lider Heydər Əliyevdir [3].

Azərbaycan öz mədəniyyəti, incəsənəti, milli mənəvi dəyərləri ilə tanınmışdır. Xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin kökləri çox-çox qədim zamanlara gedib çıxır. XX əsrdə isə xalqımızın mədəni həyatında yeni bir dövr baş-

lanmışdır. Bu, ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan bir dövrdür. Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın ən böyük sərvəti hesab olunan mili-mənəvi dəyərlər və mənəviyyatımızın sözün böyük mənasında hamisi idi. “Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz Azərbaycançılığı – Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq” – deyən Heydər Əliyev azərbaycançılığı milli bir ideologiya kimi irəli sürür, mədəniyyətimizi, mənəvi dəyərləri təkcə milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın – dövlət quruculuğu işinin mühüm atributu kimi dəyərləndirirdi.

Mənsub olduğu xalqın tarixi keçmişinə, mədəni irsinə və mənəvi dəyərlər sisteminə böyük məhəbbət duyğularıyla yanaşan ümummilli lider həm də bu dəyərlərin qoruyucusu idi. Hələ ötən əsrin yetmişinci illərində görkəmli dövlət xadimi, müdrik şəxsiyyət kimi o yaxşı bilirdi ki, aydın və dərk olunmuş milli ideologiya hər bir xalqın irəliyə doğru inkişafının yol göstərəni və bələdçisidir. Milli dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər sıx daxili vəhdətdədir. Yalnız milli kimliyi bəlli olan və özünü bir millət kimi dərk edən xalqın bitkin inkişaf proqramı ola bilər. Heydər Əliyev nəinki bu proqramı yaratdı, həm də onu qəbul etdirdi. “Mən fəxr edirəm ki, Azərbaycanlıyam” – deyən Ulu Öndər bütün həyatı boyu mənəvi-əxlaqi və dini dəyərlərimizin, adət-ənənələrimizin keşiyində durdu. Hələ sovetlər dönəmində tariximizin qədimliyi və zənginliyinin mühüm göstəricisi olan tarixi abidə və eksponatların qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi məqsədilə Azərbaycanın bütün bölgələrində tarix – diyarşünaslıq muzeylərinin yaradılması haqqında sərəncam imzaladı. Azərbaycan folklorunun daha dərinədən araşdırılması, aşiq sənətinin inkişafı, milli mərasimlərimizin təbliği istiqamətində ciddi tədbirlər həyata keçirdi. İti fəhmi ilə gələcək müstəqilliyi duyub – hiss edən Heydər Əliyev o illərdə milli-mənəvi intibah üçün zəmin hazırlayırdı.

Ümummilli lider Heydər Əliyev 1995-ci il iyun ayının 3-də Milli Kitabxanaya gələrək “Vətənə, dövlətə, xalqa sədaqət andı” kitabının təqdimat mərasimində demişdir: *“Kitab nəşri hər bir ölkənin, xalqın mədəniyyətində, ümumiyyətlə mənəvi, ictimai həyatında çox görkəmli yer tutur. Hər birimiz ilk növbədə ancaq kitab vasitəsilə təhsil, elm almışıq, həyatda yaşamağa, fəaliyyət göstərməyə hazırlamışıq. Ona görə də hər birimiz kitablara borcluyuq. Həm kitabları yazıb-yaratmaq, həm də onları nəşr etmək əsas vəzifələrimizdən biridir. Bunun üçün mümkün olan bütün tədbirləri görməliyik. Mən respublikanın prezidenti kimi bunu əsas vəzifələrimdən biri sayıram”* [1, 239].

Professor Kərim Tahirov yazır: “Heydər Əliyev 1995-1997-ci illərdə 4 dəfə M.F.Axundov adına Dövlət Kitabxanasında olmuş və həmin kitabxananın işləri ilə yaxından maraqlanmışdır. Bu səfərlər Milli Kitabxananın həyatında böyük

dönüşlə yadda qalmış və onun inkişafında əhəmiyyətli rol oynamışdır. Böyük fəxarət hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, hazırda özünün sürətli inkişaf və modernləşmə dövrünü yaşayan Azərbaycan Milli Kitabxanasının yenidənqurma konsepsiyasının əsası da XX əsrin 90-cı illərinin ortalarında ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur” [2].

Ulu öndər Heydər Əliyevi səciyyələndirən xüsusiyyətlərdən biri də onun elmə, ədəbiyyata, incəsənətə və mədəniyyətə daim diqqət göstərməsidir. Onun qayğısı sayəsində 1969-1982-ci illərdə respublikamızda elmin bütün sahələri inkişaf etdi. Dünya miqyasında tanınan alimlərimiz tərəfindən fundamental əsərlər yaradıldı. Geniş profilli, yüksək ixtisaslı kadr potensialı yetişdi. Təəssüf ki, sonralar ölkədəki hakimiyyətsizlik, hərc-mərclik dövründə həmin sahə unuduldu. Heydər Əliyev xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıtdı və elminizi də məhv olmaq təhlükəsindən qurtardı. Elmlər Akademiyasının normal fəaliyyəti üçün hər cür şərait yaradıldı. Hazırda respublikamızda onlarla ali məktəb fəaliyyət göstərir, elmi-tədqiqat institutları elminizin inkişafına layiqli töhfələr verir. Bütün bunlar respublikamızda yaradılmış sabitliyin, əmin-amanlığın, işgüzar fəaliyyətin nəticəsidir. Bu isə, şübhəsiz, xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin adı ilə bağlı idi. Azərbaycan Prezidenti məsələni bu cür qoyur: “Ümumi çətinlik nə qədər çox olsa da biz elmə, təhsilə daim qayğı göstərməliyik və elmin inkişafı üçün mövcud imkanlardan daha da çox istifadə etməliyik”.

Yaxud mədəniyyəti götürək. İqtisadi vəziyyətin çətin olmasına baxmayaraq, 1969-1982-ci illərdə respublikamızda 3677 klub, 4794 kütləvi kitabxana, 906 kino qurğusu, 25 peşəkar teatr, 4 filarmoniya, 7 musiqi kollektivi, 164 muzey, 30 şəkil qalereyası, 2 bədii sərgi salonu, 225 musiqi və incəsənət məktəbi yaradılıb. H.Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində doğma Bakımız dünyanın ən möhtəşəm memarlıq tələblərinə cavab verən, orijinal görünüşə malik arxitektura nümunəsinə çevrilib. Misilsiz sənət abidələri olan “Gülüstən” və “Respublika” sarayları idman kompleksi, kondisioner zavodu, neçə-neçə inzibati və yaşayış binaları, yazıçı, şair və ictimai-siyasi xadimlər üçün ucaldılmış heykəllər Prezidentimizi tarixdə yaşadacaq.

Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi dövrdə bütün rayon mərkəzləri öz görkəmini dəyişmişdi. Əvvəlki, miskil durumdan əsər-ələmət qalmamışdı. Ədəbiyyatın, incəsənətin inkişafı diqqət mərkəzində qalmışdı. Diyarımızda geniş vüsət almış abadlıq və quruculuq tədbirləri mədəniyyət və incəsənət müəssisələrini də əhatə etmişdir. Muxtar respublikada mədəniyyət müəssisələri, muzeylər, kitabxanalar, teatrlar, musiqi məktəbləri üçün yeni binalar inşa olunmuş və ya əsaslı təmir edilərək istifadəyə verilmişdir. Mədəniyyət və incəsənət müəssisələri ən müasir inventar və avadanlıqlarla

təmin edilmiş, peşəkar musiqi və folklor kollektivləri, qrupları, bədii özfəaliyyət ansambları dövlət qayğısı ilə əhatə olunmuşdur.

Sərgilər, konsertlər, tamaşa proqramları, ədəbiyyat gecələri, kitab təqdimatları, elmi toplantılar, dünyanın müxtəlif ölkələrində yüksək səviyyədə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti günləri, bütün bu tədbirlər xalqımızın ümummilli lider Heydər Əliyevə olan dərin və sonsuz məhəbbətindən güc almışdır. Bu mənəvi birlik ümumən Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin, musiqisinin təntənəsidir. Xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin milli-mədəni intibah amalı bu gün də yaşayır və gələcəkdə də yaşayacaqdır.

Bununla yanaşı, Heydər Əliyevin mədəniyyət siyasətinin reallaşması işində bu gün ulu öndərin adını şərəflə daşıyan Fondun böyük xidmətləri vardır. Milli-mənəvi dəyərlərimizə qayğı, onların qorunması və təbliğində Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Mehriban xanım Əliyevanın xidmətləri əvəzsizdir. Fondun müğam sənətimizin inkişafına, Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada tanınmasına, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğinə həsr etdiyi davamlı tədbirlər olduqca əhəmiyyətlidir.

Özünəməxsus memarlıq görünüşü olan paytaxtımız XXI əsrdə də adı dünyanın inkişaf etmiş şəhərləri sırasında çəkilir. Dünya praktikasından bəllidir ki, sivil ölkələr tərəqqiyə məhz bazar iqtisadiyyatı sayəsində çatmışlar. Bu baxımdan İstanbulu, Romanı, Parisi, Dubayı, Nyu-Yorku göstərmək olar.

Heydər Əliyev həmişə yaradıcı ziyalılara yüksək qiymət verir. Bu mənada onun ədəbiyyat və incəsənət xadimlərinə münasibəti diqqətəlayiqdir. Yazıçı və şairlərin mədəni irsinə qayğı, onların kitablarının nəşri, ayrı-ayrı incəsənət xadimlərinin yubileylərinin keçirilməsi olduqca tədqirəlayiq işdir və bütün bunlar dövlət səviyyəsində aparılır.

Azərbaycan Prezidentinin müdrikliyi və uzaqgörənliyi respublikamızın həududlarını çoxdan aşmışdı. Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin bu gün Lüksemburqda Rusiya Federasiyası səfirliyinin binası önündə yad edilməsi bunu aydın sübut edir. Dahi Azərbaycan mütəfəkkiri Məhəmməd Füzulinin 500 illik yubileyinə türkdilli dövlətlər qurumundan nümayəndələrin gəlməsi, N.Nərimanovun Tbilisidə ev-muzeyinin açılması, Ulyanovskdə büstünün qoyulması, Molla Pənah Vəqifin Şuşadakı məqbərəsinin açılması, H.Cavidin qəbrinin Sibirdən doğma torpağı Naxçıvana gətirilməsi və orada dəfn edilməsi Heydər Əliyevin Azərbaycan mədəniyyətinə dair siyasətinin bir hissəsidir.

Heydər Əliyevin sərəncamı ilə “Dədə Qorqud”un 1300 illik yubileyinin təntənəli surətdə qeyd olunması bunun bariz nümunəsidir. Bu gün möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev sabaha böyük inamla baxır. O, Azərbaycanın gələcəyi haqqında düşünür və fəaliyyət göstərir.

Ədəbiyyat

1. Əliyev, H. Müstəqilliyimiz əbədidir: K.3.- Bakı: Azərənəşr, 1997.- 488 s.
2. Tahirov, K. Böyük şəxsiyyətin kitab sevgisi //Xalq qəzeti.- 2016.- 4 may. URL: <https://old.xalqqazeti.com/az/news/politics/70769>
3. <https://heydar-aliyev-foundation.org/az/content/index/85/>

Great leader Heydar Aliyev and the culture of Azerbaijan

Summary: *Azerbaijani culture and art are rich and multifaceted. When we talk about culture, our museums, libraries, literature, folklore, native language, mugham, cinema, theatrical art, historical monuments, carpet art, architecture, fine art, monumental sculpture, miniature art and other areas come to mind. When we talk about any of these areas, we see the unparalleled service of Great Leader Heydar Aliyev. The eldest son of our people, Heydar Aliyev, who deeply knows the national and universal culture, has always set an example of perseverance, purposefulness, initiative and high organization in the development of our culture.*

Key words: *Azerbaijani culture, our museums, libraries, literature, folklore, our native language, our mugham, Heydar Aliyev's concern for our culture.*

Великий лидер Гейдар Алиев и культура Азербайджана

Резюме: *Азербайджанская культура и искусство богаты и многогранны. Когда мы говорим о культуре, на ум приходят наши музеи, библиотеки, литература, фольклор, родной язык, мугам, кино, театральное искусство, исторические памятники, ковровое искусство, архитектура, изобразительное искусство, монументальная скульптура, искусство миниатюры и другие направления. Когда мы говорим о любой из этих сфер, мы видим беспримерное служение Великого лидера Гейдара Алиева. Старший сын нашего народа Гейдар Алиев, глубоко знающий национальную и общечеловеческую культуру, всегда подавал пример настойчивости, целеустремленности, инициативы и высокой организованности в деле развития нашей культуры.*

Ключевые слова: *Азербайджанская культура, наши музеи, библиотеки, литература, фольклор, наш родной язык, наш мугам, забота Гейдара Алиева о нашей культуре.*